EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 16.7.2025.
SWD(2025) 556 final

RADNI DOKUMENT SLUŽBI KOMISIJE

SAŽETAK IZVJEŠĆA O PROCJENI UČINKA

o Europskom fondu za konkurentnost

priložen dokumentima

Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi Europskog fonda za konkurentnost („EFK”), uključujući posebni program za istraživačke i inovacijske aktivnosti u području obrane, o stavljanju izvan snage uredaba (EU) 2021/522, (EU) 2021/694, (EU) 2021/697 i (EU) 2021/783, o stavljanju izvan snage odredaba uredaba (EU) 2021/696 i (EU) 2023/588 i o izmjeni Uredbe (EU) [EDIP]

Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi Okvirnog programa za istraživanja i inovacije Obzor Europa za razdoblje 2028. – 2034., o utvrđivanju pravila za sudjelovanje i diseminaciju njegovih rezultata te o stavljanju izvan snage Uredbe (EU) 2021/695

Prijedlog odluke Vijeća o uspostavi posebnog programa za provedbu Okvirnog programa za istraživanja i inovacije Obzor Europa za razdoblje 2028. – 2034., o utvrđivanju pravila za sudjelovanje u tom programu i diseminaciju njegovih rezultata te o stavljanju izvan snage Odluke (EU) 2021/764

{COM(2025) 543 final} - {COM(2025) 544 final} - {COM(2025) 555 final} -
{SEC(2025) 555 final} - {SWD(2025) 555 final}

Sažetak

Procjena učinka sljedećeg dugoročnog proračuna EU-a (VFO) – Financijska sredstva EU-a za konkurentnost

A. Potreba za poduzimanjem mjera

Zašto? Koji se problem rješava?

Posljednjih trideset godina povećava se razlika u produktivnosti između EU-a i drugih razvijenih gospodarstava i EU je sve manje konkurentan u usporedbi s njima. Zaostaje u više područja, uključujući tehnološki razvoj, rezultate istraživanja i inovacija, dinamiku tržišta i industrijske kapacitete. Stoga je jačanje europske konkurentnosti ključni prioritet, kako je istaknuto u Draghijevom izvješću.

Kako je navedeno u Kompasu konkurentnosti Europske komisije[1], europska konkurentnost obuhvaća sposobnost EU-a da poveća rast produktivnosti, visok životni standard i stratešku autonomiju u globalnom okruženju koje se brzo mijenja. Taj koncept nadilazi tradicionalno tržišno natjecanje koje se temelji na troškovima, a u njemu se ističu inovacije, ulaganja, otpornost i industrijska snaga, posebno u zelenim, digitalnim i ključnim sektorima.

U Kompasu konkurentnosti utvrđeno je nekoliko čimbenika potrebnih za poticanje konkurentnosti EU-a: 1. smanjenje inovacijskog jaza, 2. dekarbonizacija i 3. smanjenje prekomjernih ovisnosti i povećanje sigurnosti. Osim toga, istaknuto je pet horizontalnih čimbenika koji u tome mogu pomoći: 1. pojednostavnjenje, 2. uklanjanje prepreka na jedinstvenom tržištu, 3. financiranje, 4. vještine i kvalitetna radna mjesta, 5. bolja koordinacija.

Europski fond za konkurentnost temeljit će se na pojednostavnjenju, financiranju i boljoj koordinaciji.

Očekuje se da će rješavanje tih problema pozitivno, iako neizravno, utjecati na druge probleme utvrđene u Kompasu konkurentnosti, kao što je inovacijski jaz, ali i na smanjenje ovisnosti Europe o vanjskim izvorima ključnih tehnologija i resursa, što će doprinijeti sigurnosti i otpornosti.

Što se nastoji postići ovom inicijativom?

Glavni je cilj ove inicijative uspostaviti ulagački kapacitet za potporu europskoj konkurentnosti u strateškim tehnologijama i sektorima te iskoristiti instrumente financiranja iz proračuna EU-a.

Konkretnije, inicijativom se promiču javna i privatna ulaganja na cijelom putu ulaganja, posebno u istraživanje i inovacije, te se bolje iskorištava potencijal proračuna EU-a za smanjivanje rizika kako bi se maksimalno povećala njegova dodana vrijednost EU-a. Osim toga, koncentrirana ulaganja usmjeravaju se u strateške tehnologije i sektore EU-a za potporu dekarbonizaciji, sigurnosti i otpornosti. Naposljetku, olakšava se pristup financijskim sredstvima EU-a bržim, pojednostavnjenim i usklađenim postupcima usmjerenima na korisnika te se poboljšava usklađenost ulaganja EU-a i država članica.

Koja je dodana vrijednost djelovanja na razini EU-a?

Prvo, zahvaljujući financijskim sredstvima EU-a jača se suradnja i integracija među dionicima iz različitih zemalja pa nestaju nacionalne prepreke i stvara se kritična masa za rješavanje zajedničkih problema. Drugo, uklanjanjem tržišnih nedostataka i neoptimalnih uvjeta ulaganja te generiranjem gospodarskog učinka EU jača gospodarsku otpornost, potiče privatna sredstva, privlači kapital, povećava produktivnost u cijelom EU-u i podupire gospodarski korisne projekte koji inače možda ne bi bili uspješni. Podupire se tržišno natjecanje na razini EU-a, a to pogoduje odabiru najboljih znanstvenih i inovativnih ideja iz cijelog EU-a. Treće, boljom usmjerenošću ulaganja i udruživanjem resursa EU može lakše rješavati probleme na razini EU-a i promicati zajedničke prioritete kao što su digitalna i zelena tranzicija.

[1] COM(2025) 30 final. Kompas konkurentnosti za EU.

B. Rješenja
Koje su zakonodavne i nezakonodavne opcije analizirane? Postoji li najpoželjnija opcija? Zašto?
Razmatrane su tri opcije politike: Prva je opcija „bez primjene mjera plus”, u kojoj bi 14 programa[2] zadržalo vlastita pravila, ali Komisija bi pokušala osigurati veću horizontalnu dosljednost u svim fondovima, i to pristupom koji se primjenjuje i u okviru Platforme za strateške tehnologije za Europu (STEP) kako bi se pojedinačnim projektima pomoglo da iskoriste kumulativno financiranje u okviru nekoliko programa. Druga je opcija „poboljšana koordinacija među programima i zajednički pravilnik”, što bi bio korak dalje: usklađivanje pravila među programima, posebno usklađivanje ciljeva, tematskih područja i stupova, kao i provedbenih alata i horizontalnih pravnih odredbi. Treća je opcija „konsolidacija programâ u novi Europski fond za konkurentnost”, kojom bi se relevantne programe EU-a objedinilo u jedan strateški usmjeren fond u kojem bi prednost imala politika, a ne programi. U okviru te opcije stvorio bi se jedinstveni kapacitet ulaganja za potporu strateškim sektorima i tehnologijama, disruptivnim inovacijama i dekarbonizaciji uz neometan put ulaganja od temeljnih znanstvenih istraživanja do primijenjenih istraživanja i dalje do uvođenja, proizvodnje, usluga i rješenja. Bit će strukturirana na temelju malog broja sastavnica politika koje su ključne za konkurentnost i otpornost EU-a. Takvo bi upravljanje Fondu omogućilo brzu reakciju na nove probleme i prioritete. Trećom opcijom postigla bi se ravnoteža između predvidljivosti potrebne za dugoročna ulaganja, kao što su ulaganja u istraživanje i inovacije, i fleksibilnosti potrebne radi pojave novih političkih prioriteta. Najpoželjnija je treća opcija jer nudi sveobuhvatan skup mjera politike za uklanjanje navedenih uočenih nedostataka u području financiranja EU-a koje se odnosi na konkurentnost. Kako bi se osigurao uspjeh te opcije, EU će provesti mjere za što uspješnije ublažavanje mogućih negativnih učinaka, među ostalim uravnoteženjem fleksibilnosti i potrebe za predvidljivošću.
C. Učinci najpoželjnije opcije
Koje su prednosti najpoželjnije opcije (ako postoji, inače prednosti glavnih opcija)?
Najpoželjnijom opcijom osigurao bi se veći povrat ulaganja tijekom 15 godina, pri čemu bi ukupna korist po potrošenom euru bila 15,74 % veća nego u prvoj opciji („bez primjene mjera plus”). U Europskoj uniji povećao bi se i izvoz, i to za 58 % više nego u prvoj opciji, uglavnom zbog većeg obujma ulaganja. Najpoželjnija bi opcija ukupno vjerojatno pozitivno utjecala na produktivnost EU-a, zahvaljujući učinkovitijoj i djelotvornijoj raspodjeli sredstava. Očekuje se i da će se smanjiti administrativni troškovi za korisnike integracijom pristupnih točaka i uvođenjem jedinstvenog pravilnika, pojednostavnjenjem postupka financiranja i učinkovitijim okruženjem pogodnim za poslovanje, posebno u korist brzorastućih industrija, MSP-ova, inovativnih *start-up* poduzeća i projekata za koje je potrebna dugoročna potpora ulaganjima. Pojednostavnjen i usavršen postupak podnošenja zahtjeva bio bi jasniji nositeljima projekata te bi se općenito olakšao pristup financiranju. Najpoželjnijom opcijom konsolidiraju se i postupci financiranja i proširuje pristup financijskim instrumentima, pa EU može bolje iskoristiti svoj potencijal za mobilizaciju privatnog kapitala i povećanje proračunske fleksibilnosti. Jačaju se i veze između temeljnih znanstvenih istraživanja i naprednih faza istraživanja, inovacija i proizvodnje, čime se osigurava dinamična gospodarska struktura unutar EU-a, a ideje se bolje plasiraju na tržište. Kad je riječ o tržištu, jedinstvenim okvirom financiranja nastoji se povećati konkurentnost europskih društava tako da financiranje bude pristupačnije i strateški usklađenije. Podupire se i europska strateška autonomija i smanjuju kritične ovisnosti. Naposljetku, socijalni učinci uključuju poticanje otvaranja radnih mjesta, poboljšanje vještina i regionalni gospodarski rast, posebno u strateškim sektorima. Učinci te opcije na okoliš usko su povezani sa stavljanjem dekarbonizacije i čiste tehnologije u prvi plan kao ključnih sektora i tehnologija. To bi trebalo dovesti do pozitivnog učinka na klimu i na put EU-a prema dekarbonizaciji.

[2] Među 14 programa EU-a obuhvaćenih ovom procjenom učinka su Obzor Europa, Inovacijski fond, program Digitalna Europa, Instrument za povezivanje Europe – Digitalni sektor, Europski fond za obranu, Akt za podupiranje proizvodnje streljiva, Akt o jačanju europske obrambene industrije putem zajedničke nabave, Program za europsku obrambenu industriju, program „EU za zdravlje”, Svemirski program Unije, IRIS2, InvestEU, Program jedinstvenog tržišta – potprogram za MSP-ove i LIFE.

Koji su troškovi najpoželjnije opcije (ako postoji, inače troškovi glavnih opcija)?

Podnositelji zahtjeva i korisnici koji već primaju sredstva EU-a mogli bi snositi određene troškove prilagodbe. Prelazak na jedinstveni, integrirani fond zahtijevao bi prilagodbu organizacija koje rade u postojećim uvjetima. Međutim, iako bi bila potrebna početna prilagodba novom fondu, korisnici bi taj proces učenja trebali proći samo jednom, a ne više puta za različite programe. Veća pristupačnost i manje prepreke općenito bi znatno smanjile troškove podnošenja zahtjeva, među ostalim za širu skupinu podnositelja zahtjeva. Razvoj jedinstvenog pristupnika na temelju početnog iskustva s portalom za financiranje i natječaje i portalom STEP može pomoći u ublažavanju poremećaja, dok brzo prilagodljiva pouzdana struktura upravljanja i mreže dionika može pomoći u upravljanju tranzicijom. Naposljetku, jednostavnija i razumljivija struktura mogla bi omogućiti širi pristup programima financiranja i uključivanje novih korisnika, čime bi se potaknule inovacije u svim sektorima.

Kako će utjecati na poduzeća, MSP-ove i mikropoduzeća?

MSP-ovi koji su već upoznati s pravilima povezanima s financijskim sredstvima EU-a u početku će zbog promjene imati troškove, kao što su prilagodba novim pravilima i učenje o konsolidiranom sustavu za podnošenje zahtjeva. Očekuje se da će ti troškovi biti privremeni i ograničeni. S vremenom će MSP-ovi imati koristi od smanjenih administrativnih troškova za utvrđivanje relevantnih mogućnosti financiranja i podnošenje zahtjeva. Glavne prednosti uključuju portal za objedinjeno podnošenje zahtjeva, pojednostavnjena i usklađena pravila te pojednostavnjene savjetodavne usluge i jedinstvenu kontaktnu točku, čime financiranje postaje pristupačnije, a troškovi i složenost se smanjuju. U strukturu Fonda za konkurentnost treba uključiti potporu MSP-ovima kako bi se te koristi ostvarile.

Hoće li to bitno utjecati na državne proračune i uprave?

Neće, jer se odnosi na program kojim Komisija upravlja izravno na razini EU-a ili neizravno preko svojih partnera u provedbi, a sredstva se dodjeljuju korisnicima.

Hoće li biti drugih bitnih učinaka i/ili utjecaja?

Najpoželjnijom opcijom poboljšat će se produktivnost i položaj EU-a u globalnom lancu vrijednosti, među ostalim zahvaljujući disruptivnim inovacijama kojima se stvaraju nova tržišta. Podupiranje inovacija i proizvodnje smanjit će ovisnosti i unaprijediti položaj poduzeća iz EU-a na tržištu. Strateško usmjeravanje i namjensko financiranje osiguravaju predvidljivost financiranja, od temeljnih znanstvenih istraživanja do primjene na tržištu. MSP-ovima će pogodovati pojednostavnjen pristup financiranju, smanjeni administrativni troškovi i brži postupci dodjele bespovratnih sredstava, čime će se poboljšati njihova sposobnost pristupa kapitalu. Inicijativom bi se mogao ojačati konkurentni položaj strateških sektora i položaj EU-a u području ključnih i naprednih tehnologija. Prelijevanja će donijeti koristi povezanim sektorima i povećati produktivnost.

D. Daljnje mjere

Koji je rok za preispitivanje predloženih mjera?

Ova će se inicijativa pratiti pomoću okvira uspješnosti za proračun za razdoblje nakon 2027., koji se analizira u zasebnoj procjeni učinka. Okvirom uspješnosti predviđa se izvješće o provedbi tijekom faze provedbe programa, kao i retrospektivna evaluacija koju treba provesti u skladu s člankom 34. stavkom 3. Uredbe (EU, Euratom) 2024/2509. Evaluacija se provodi u skladu sa Smjernicama Komisije za bolju regulativu i temeljit će se na pokazateljima relevantnima za ciljeve programa.